ҚУРИЛИШДА ТАЪЛИМ ОЛАЁТГАН ЁШЛАРНИ ТЕНДИРДА ИШТИРОКИНИНГ МУАММОЛАРИ

Маматкулов Зафар Абдусаидович
Жиззах Sambhram магистранти

Annotatsiya

Maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish holati va unga ta’sir etuvchi omillar, tarmoq rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy jihatlari va tarkibiy o‘zgarishlarga baho berilgan.

Tayanch so'zlar: kichik biznes, tadbirkorlik, statistik tahlil, yaratish koeffitsienti, eksport salohiyati, statistik usullar, statistik baholash.

Аннотация

В статье описано состояние развития малого бизнеса и частного предпринимательства и факторы, влияющие на него, социально-экономические аспекты развития отрасли и оценка структурных изменений.

Ключевые слова: малый бизнес, предпринимательство, статистический анализ, коэффициент создания, экспортный потенциал, статистические методы, статистическая оценка.

Annotation

The article describes the state of development of small business and private entrepreneurship and the factors affecting it, the socio-economic aspects of the development of the sector and the evaluation of structural changes.

Key words: small business, entrepreneurship, statistical analysis, creation coefficient, export potential, statistical methods, statistical evaluation.

Ўзбекистонда сўнгги йилларда барча соҳалар каби қурилиш соҳасини ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор берилмоқда. Мазкур соҳани янада такомиллаштиришга қаратилган ҳукумат ва давлат раҳбарининг фармон ҳамда қарорлари, қабул қилинган давлат дастурлари, улар ижросини таъминлаш, ислоҳотлар самарадорлигини ошириш бўйича олиб борилаётган тадбирлар натижада бунёдкорлик кўламлари тобора кенгайиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг 2017 йил 7 февралда тасдиқлаган ПФ-4947-сонли ―Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Фармони асосида ишлаб чиқилган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича.Ҳаракатлар стратегиясининг ―Ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари деб номланган 4-қисми 4.1 бандида яқин беш йилда аҳолини иш билан бандлиги ва реал даромадларини изчил ошириш, бунинг учун эса: ― янги иш ўринларини яратиш ҳамда аҳолининг, энг аввало, ўрта махсус ва олий ўқув муассасалари битирувчилари бандлигини таъминлаш, меҳнат бозори мутаносиблиги ва инфратузилмаси ривожланишини таъминлаш амалга оширилиши муҳим ҳисобланган устувор йўналиш сифатида белгиланган бўлиб, бундай мақсадларга эришиш учун ―меҳнатга лаёқатли аҳолининг меҳнат ва тадбиркорлик фаоллигини тўлиқ амалга ошириш учун шароитлар яратиш, ишчи кучи сифатини яхшилаш, ишга муҳтож шахсларни касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини кенгайтириш каби вазифаларни ҳал этиш кўзда тутилади.

Бугунги кунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кенг қўллаб–қувватланиши натижасида уларнинг мамлакатимиз иқтисодиётидаги ўрни ортиб, барқарор ўсиш суръатларида ўз ифодасини топмоқда. Жумладан ―кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ЯИМдаги улуши қарийб 56,5%, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришда 45,3%, қишлоқ хўжалигида 98,2%, қурилиш ишлари ҳажмида 67,8%, савдода 89,6% ни ташкил этмоқда. Шунингдек, фаолият кўрсатаётган КБХТ субъектлари сони 218170 тани ташкил этиб, унда иқтисодиётда жами банд бўлганларнинг 78,2% меҳнат фаолияти билан банд бўлмоқда.

Қурилишга доир меъѐрий ҳужжатлар, жумладан, шаҳарсозлик қоидалари ва қурилиш меъѐрларининг аксарият қисми собиқ тузум давридан бери янгиланиб маҳаллий шароитга мосланмаганлиги туфайли, ушбу меъѐрларни ривожланган мамлакатлар талабларига мослаштириш долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда.Мустақиллик йилларининг дастлабки йилларидаги аҳоли сони 17 миллион атрофида бўлган ҳолда 2021 йил ҳолатига аҳоли қарийиб 34 миллионга тенглашиб бормоқда. Бунинг негизида мамлакатимизда шаҳарларнинг бош режалари, қишлоқларда архитектура-режалаштириш лойиҳаларини ишлаб чиқиш замон талабига жавоб бермаяпти. Бундан ташқари, қурилиш ва лойиҳалаш бўйича кадрлар тайѐрлаш сифати ривожланган давлатлардан орқада қолиб кетмоқда. Эришилган ижобий натижаларнинг қониқарли эмаслиги, қурилиш соҳасида кичик бизнес ва тадбиркорликнинг ривожланишидаги камчиликлар, ѐшларни мазкур соҳадаги замонавий мутахассисликлар ва касб-ҳунарларга тайѐрлашни стратегик ѐндашувлари (йўналишлар) бўйича амалий ва илмий тадқиқотлар рақамли бозор иқтисодиѐти талаблари асосида етарлича олиб борилмаган.

Юқорида қайд этилган дозарб муаммоларни ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиѐти тамойиллари асосида ҳал этиш бўйича илмий-амалий асосланган хулосалар ва тавсияномалар ишлаб чиқиш мамлакат иқтисодиѐти олдида турган долзарб вазифалардан бири ҳисобланади.

Халқаро экспертларнинг маълумотларига биноан, жаҳон ялпи ички маҳсулотининг ўсиш ҳажми йил бошида 2,5 фоизни ташкил этиши прогноз қилинган бўлса, пандемия оқибати ушбу ўсиш сурати 1 фоизга қисқариши маълум қилинмоқда. Пандемиянинг хизматлар соҳасига таъсирини кузатадиган бўлсак, ривожланган мамлакатларда меҳмонхона, ресторан ва авиаташувлар ҳажми 13-18 фоизга, қурилиш хизматлари 1-7 фоизга, чакана ва умумий савдо хизматлари 4-16 фоизга ва бошқа бевосита инсон омили билан боғлиқ баъзи хизмат турларининг 31 фоизгача қисқариши мумкинлиги прогноз қилинмоқда. Юқоридаги маълумотдан кўриниб турибдики, қурилиш хизматлари соҳасининг ривожланиши фақатгина республикамизда эмас балки, хорижий давлатларда ҳам ўзига хос ривожланишни ҳисобга олган ҳолда эътибор кучайтиришни талаб қилади.

Шу билан бирга ушбу сананинг ўзида ―Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги фаолиятини самарали ташкил этиш тўғрисидаги ПҚ-3646-сон Қарори қабул қилинди. Ушбу ҳужжат билан «Шаҳарсозлик ҳужжатлари экспертизаси» давлат унитар корхонаси ташкил этилиши белгиланди. Унга кўра, белгиланган тартибда шаҳарсозлик ҳужжатлари экспертизасини ташкил этиш ва ўтказишни таъминлаш, архитектура-режалаштириш ва шаҳарсозлик ечимлари даражасини ошириш, лойиҳа иши ва қурилиш ишлаб чиқаришини такомиллаштириш, лойиҳалаш ва қурилиш соҳасида илғор тажрибани ўрганиш ва оммалаштириш каби асосий вазифалар бириктирилди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 5 февралдаги 55-сон қарорига мувофиқ қурилиш соҳасида танловларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисида вақтинчалик низом ишлаб чиқилган бўлиб, унга кўра қурилиш-пудрат ташкилотларининг фаолиятини такомиллаштириш ва қурилиш ишлари сифатини ошириш мақсадида:

– қурилиш-пудрат ташкилотларининг фаолиятини баҳолаш рейтинги жорий этилади;

– ташкилотларнинг ихтисослашуви, қурилиш-монтаж ишлари турлари, доимий ишлайдиган ишчи-ходимлар сони, асосий ишлаб чиқариш воситалари тўғрисида маълумотларнинг ягона электрон базаси жорий этилади;

– қурилиш-пудрат ташкилотлари ишчиларини қайта тайѐрлаш ва касбга ўқитиш бўйича қисқа муддатли ўқув курслари, касб-ҳунарга эга бўлганлиги тўғрисида сертификатлар бериш кўзда тутилган.

Қурилиш-пудрат ташкилотларининг фаолиятини такомиллаштириш ва қурилиш ишлари сифатини ошириш мақсадида амалдаги фаолият юритаѐтган қурилиш-пудрат

ташкилотларининг фаолиятини баҳолаш рейтинги жорий этилишнинг ижобий томонлари катта бўлиб, ўз навбатида қурилиш-пудрат ташкилотларинг маъсулиятини оширади.

Бугунги кунда қурилиш соҳасида бош пудратчи ташкилотларни тендерда иштирок этишлари бўйича маълум талаблар қўйилган бўлиб, олдиндан фаолият юритаѐтган ташкилотларнинг тендерда ютиш эҳтимоли юқори бўлиб қолмоқда. Бизнинг фикримизча олий таълим муассаларида қурилиш соҳаси бўйича тадбиркорлик фаолиятига қизиқувчи битирувчи курс талабаларини Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил, 27 июлдаги ―Олий маълумотли мутахассислар тайѐрлаш сифатини оширишда иқтисодиѐт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида ПҚ-3151-сон қарори доирасида қўллаб-қувватлаш, уларга ўқишлари билан бир қаторда қурилиш соҳасида тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишлари учун имконият яратиб бериш талаб этилади.

Кўп ҳолларда мутахассис етишмайди деб нолиймиз. Яхши мутахассисни ташқаридан ҳеч ким олиб келиб бермайди. Уларни ўзимиз тайѐрлашимиз керак. Бундан ташқари қурилиш соҳасидаги таркибий ўзгаришлар, янги иш жойларини яратишга йўналтирилган инвестициялар ҳажмини етарли эмаслиги, меҳнат ресурслари сонининг яратилаѐтган иш жойлари миқдорига нисбатан тезроқ ўсиши, ишчи кучига талаб ва таклиф ўртасидаги номутаносиблик, маҳаллий кадрлар малакаси ва рақобатбардошлигининг пастлиги тармоқ даражасида тартибга солишнинг ижтимоий-иқтисодий механизмини такомиллаштирини ҳамда пировардида эса оқилона иш билан бандликни таъминлашни мақсад қилиб қўяди.Бизнинг фикримизча, маҳаллий ҳокимликлар ва жойлардаги маъсуллар ҳудудлардаги беш юз миллион сўмгача бўлган жорий ва капитал таъмирлаш ишларини йирик буюртмачи корхоналарга бермасдан айнан қурилиш соҳасида таълим олаѐтган битирувчилар ѐки 4 босқич талабаларига танлов асосда беришлари мақсадга мувофиқ. Талабаларга танлов асосида маълум ҳажмдаги қурилиш монтаж ишларини олиб бориш жараѐнларини институтларнинг маркетинг бўлимлари маъсуллигида иш жараѐнларини мониторинг қилиб боришларини тавсия этамиз. Бундан мақсад ишни ҳақиқатда талаба олиб бораяптими ѐки унинг номидан бирорта етакчи корхона олиб бораяптими мана шуни маниторингини ташкил этиш керак бўлади. Албатта бу борада ѐшларнинг тадбиркорлик фаолиятларини камида уч йилгача жорий ва капитал таъмирлаш ишларида иштирокини маҳаллий хокимликлар томонидан қўллаб-қувватлаш зарур бўлади ва ўз навбатида қурилишда юзага келаѐтган коррупцион ҳолатларнинг бартараф этилишига ҳам эришилади. Шу вақт оралиғида қурилиш соҳасида фаолият юритаѐтган ѐш тадбиркорлар касбий фаолиятини ривожлантириб, тажриба ва кўникмага эга бўладилар, икки уч йил оралиғида маълум баҳолаш рейтингини шакллантириб, кейинги босқичда ўзлари рақабатбардош эркин пудратчи ташкилот сифатида тендерларда иштирок этишлари мумкин бўлади.

Манба ва адабиѐтлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий мажлисга Мурожаати 2020. 30.12).

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 5 июлдаги ―Ўзини ўзи банд қилган фуқаролар учун вақтинчалик меҳнат гувоҳномасини жорий этиш тўғрисида‖ги 566-сон. Қарор. Lex.uz.

4. Вазирлар маҳкамасининг 2021 йил 5 февралдаги 55-сон қарорига Илова Қурилиш соҳасида танловларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисида, Вақтинчалик Низом. Lex.uz.

5. К.Б. Ганиев, Г.И.Ганиева, А.Бердикулов, М.Ю. Сиддиков Экономика и организация реконструкции при реструктуризации предприятии// Учебное пособие. Издателство Фан АН РУЗ 2010 г.